

KO E NGA AHI NGAUE 'A PAULA 'I KOLINITŌ

“Pea folofola ai
‘ae ‘Eiki kia
Paula ‘i he po‘uli,
‘i he me‘a na‘e
hā mai, “Oua
na‘a ke
manavahē, ka ke
lea, pea ‘oua
na‘a ke fakalongo
pē; He ‘oku ou
‘iate koe, pea ‘e
‘ikai ha tangata
te ne fa‘a fai ha
kovi kiate koe;
he ‘oku ou ma‘u
‘ae kakai
tokolahi ‘i he
kolo ni.”

(Na‘āue 18:9, 10)

Hili 'a e 'Ipiseli ki he kakai Lomá, ko e ngaahi 'Ipiseli ki he kakai Kolinitoó 'a e ngaahi 'ipiseli lōloa taha na'e tohi 'e Paulá.

Na'e fai 'a e ongo tohi na'e kei mo'ui 'i ha ngaahi uike si'i pe. 'Oku tau ma'u ai ha fale'i 'aonga ki hono fakalelei'i 'o e ngaahi tu'unga faingata'a 'oku tupu mei he feke'ike'i 'i he vaha'a 'o e fanga tokoua.

Koe'uhi ke mahino'i lelei ' enau pōpoakí, kuo pau ke tau tomu'a ' ilo'i ' a e potutohi ' a ia na'e hiki ai kinautolú.

Ko e ui 'a Paula

Ko e fononga ki Kolinitō

Ko e kolo ko Kolinitō

Ko e kau Kolinitō

Ko e ngaahi tohi ki he kau Kolinitō

KO E UI 'A PAULA

“Ko au Paula, ko e ‘apostolo, (‘ikai mei he kau tangata, pe ‘i ha tangata, kae meia Sisu Kalaisi, mo e ‘Otua ko e Tamai, ‘aia na‘a ne fokotu‘u hake ia mei he pekia;)” (Kaletia 1:1)

Makehe mei he toko hongofulu ma ua na‘e fili ‘e Sisuu, ‘oku lave ‘a e Tohi Tapu ki he kau ‘apostolo kehe hange ko Mataiasi (Ngaue 1:26), Panepasa (Ngaue 14:4), Semisi mo Paula (1 Kolinito 15:7-9).

Na‘e anga - fēfē ‘a e hoko ‘a Paula ko ha ‘apostoló?

‘I he fili ‘a Sisuu (Kal. 1:1)

Ko e fe taimi na‘e fili ai ia?

Mei he manava ‘o ‘ene fa‘ee (Kal. 1:15)

Ko e fe taimi na‘e ui ai ia?

‘I he hala ki Tamasikusi (Ngaue 22:6-7)

Ko e ‘apostolo ‘a hai ia?

Mei he kau Senitaile (Kal. 2:9)

Talu mei he momeniti ‘o hono uiui‘i, mo e fakatefito ‘a e mo‘ui ‘a Paula ‘ia Sisu. Na‘a ne fakakaukau kia Sisu, na‘a ne lea fekau‘aki mo Sisu, na‘a ne vahevahe ‘a Sisu mo e tokotaha kotoa pe.

‘I he ‘uhinga ko ‘eni, mei he fuofua momeniti na‘a ne a‘u atu ai ki Kolinitoo, na‘e hoko ‘a Sisu ko e uho ‘o ‘enau popoaki (1 Kolinito 2:2)

KO E FONONGA KI KOLINITŌ

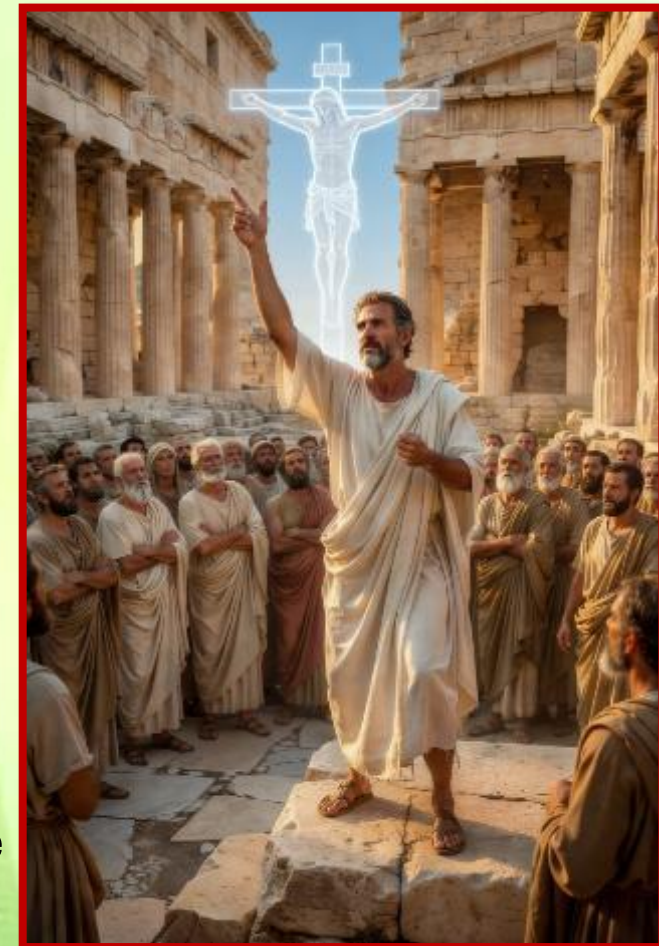
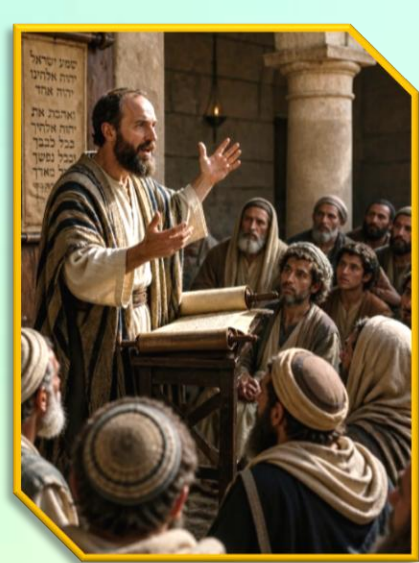
"Pea hili 'ae ngaahi me'a ni, na'e 'alu 'a Paula 'i 'Atenisi, pea a'u atu ki Kolinitō;" (NGaue 18:1)

'I he'ene fononga fakafaifekau hono ua, na'e fakamalohi'i 'e he Laumalie Ma'oni'oni 'a Paula ke 'alu ki 'Iulope (Ngaue 16:6-10). Na'e kapusi ai ia mei Filipai (Ngaue 16:12, 38-39), mei Tesalonaika (Ngaue 17:1, 5, 9-10), pea mei Pelea (Ngaue 17:13-14).

'I 'Atenisi, hili 'ene malanga ki he kau Siu 'i he falelotu pea ki he kau Senitaile 'i he maketi, na'e ui ia ke malanga 'i 'Areopakasi (Ngaue 17:16-21). Hili ha lea lelei, ko e tokosi'i pe na'a nau tali 'a Sisu (Ngaue 17:34).

'I he'ene mavahe mei 'Ateniti, na'e 'alu ai 'a Paula ki Kolinitoó 'o kau fakataha mo 'Akuila mo Pīsila, 'a ia na'á ne ngāue mo ia 'i hono ngaahi 'o e ngaahi tēnití. (Ngaue 18:1-3).

Hange ko 'ene angamaheni, na'a ne kamata malanga ki he kau Siu 'i he falelotu pea ki he kau Senitaile (Ngaue 18:4-8). Lolotonga 'ene nofo 'i Kolinitoo, pea hili 'a e "loto mamahi" 'o 'Atenisi, na'e fili 'a Paula ke 'oua na'a ne faka'aonga'i 'a e poto fakaetangata, ka ke malanga pe 'aki 'a "Sisu Kalaisi, kuo 'osi tutuki" (1 Kolinito 2:2)

KO E KOLO KO KOLINITŌ

"he ko e mo'oni 'oku lahi 'a e ngaahi 'otua' mo e ngaahi 'eiki tokolahi " (1 Kolinito 8:5b)

Na'e faka'auha 'a Kolinitoo 'e Loma 'i he 146 K.M. Kimui ai, na'e fekau'i atu 'e Suliasi Sisa ha nofo'anga 'o e kau sotia mo e kau tangata tau'ataina 'i he 46 K.M. Na'e faifai pea toe ma'u kakato 'a e kolo 'i he 44 BC. 'I he a'u mai ki he taimi na'e 'a'ahi mai ai 'a Paulá, na'e 'osi hoko ia ko ha senitā fakakomesiale mahu'inga.

Ko e mahu'inga 'o Kolinitoó na'e 'i hono feitu'ú, 'i he 'Isitemi 'o Kolinitoó, 'a ia na'e tokonaki mai 'e ha ongo taulanga fakakomēsiale mahu'inga: ko Lekiume, 'i he Kālefa 'o Kolinitoó; mo Senikelea, 'i he Tele'a Salonikí.

Ko 'ene ngaahi ngāue fakapisinisi na'e faka'atā ai 'a Paula ke ne ngāue ko ha tokotaha ngaohi tēniti. Ka ko e koloa 'a Kolinitoó ('a ia na'e fe'auhi mo e koloa 'a 'Atenisi) na'e 'i ai hono ngaahi kovi lahi .

Na'e fakafonu 'e he tauhi 'aitolí mo e 'ulungaanga ta'etaau fakaefehokotaki fakasinó 'a e koló pea hūhū 'i hono anga fakafonuá. Ko e kongá lahi 'o e fekau 'a Paula ki he kakai Kolinitoó, 'oku feinga ia ke ta'ofi 'a e ngaahi palopalema ko eni na'e totolo mai ki he siasí.

KO E KAU KOLINITŌ

"Pea folofola ai 'ae 'Eiki kia Paula 'i he po'uli, 'i he me'a na'e hā mai, "'Oua na'a ke manavahē, ka ke lea, pea 'oua na'a ke fakalongo pē;" (Ngaue 18:9)

Na'e fakafisinga'i 'e he kau Siu 'o Kolinitoó 'a e pōpoakí, 'o fakamālohi'i ai 'a Paula ke mavahe mei he sinakoké 'o kamata fakataha mo e kau Senitaile 'i ha fale 'oku ofi ki he sinakoké (Ngāue 18:4-7)

"Ko e angakovi na'á ne sio ki ai 'i he lotolotonga 'o e Senitaile, mo e ta'etoka'i mo e lau'ikovi na'á ne ma'u mei he kau Siú, na'á ne fakatupu ai ha mamahi lahi 'i hono laumālié: na'á ne veiveiua pe ko e fakapotopoto 'o e feinga ke langa hake ha siasi mei he ngaahi me'a na'á ne ma'u 'i aí"

(EGW Ko e Ngaahi Ngāue 'a e 'Aposetoló p. 250)

'I he momeniti ko ia, na'e ha 'a Sisu 'i ha me'a-ha-mai 'i he po'uli ke fakalotolahi'i 'a Paula ke hoko atu 'ene ngaue 'i he lotolotonga 'o e kakai Kolinitoo, 'o fakapapau'i ange kiate ia 'oku tokolahi te nau tali 'a e popoaki (Ngaue 18:9-10)

'I hono fakamalohia 'e he me'a-ha-mai ko 'eni, na'e nofo ai 'a Paula 'i Kolinito 'i ha ta'u 'e taha mo e kongā (Ngaue 18:11). Faka'osi, na'e 'omi 'e he kau Siu 'a Paula ki he fakamaau'anga (Ngaue 18:12-13). 'I he taimi na'a ne mavahe ai mei Kolinitoo, kuo 'osi fokotu'u ha fu'u siasi lahi (Ngaue 18:18)

KO E NGA AHI TOHI KI HE KAU KOLINITŌ

“He kuo fakahā mai kiate au ‘akimoutolu, ‘e hoku kāinga, ‘ekinautolu ‘i he fale ‘o Koloī, ‘oku ai ‘ae ngaahi kikihi ‘iate kimoutolu. ” (1Kolinitō 1:11)

1 Kolinito 1-6

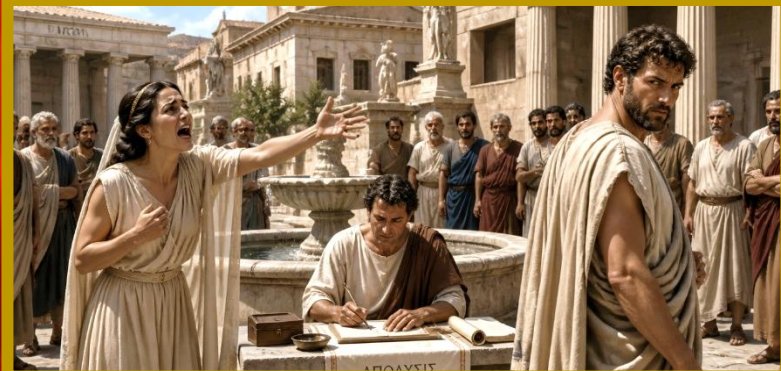
‘I hono fakahā ange ‘e Koloī ‘a e ngaahi palopalema lahi ‘oku ‘i he siasí, ‘oku akonaki‘i ai kinautolu ‘e Paula fekau‘aki mo e: ngaahi fa‘ahi; ‘ulungaanga ta‘etaau fakaefehokotaki fakasino; feke‘ike‘i; mo e fe‘auakí.

1 Kolinito 7-16

Na‘e ‘omi foki ‘e he fāmili ‘o Koloī ha tohi ‘oku ‘i ai ha ngaahi fehu‘i mei he siasí ‘i ha ngaahi kaveinga na‘e tali ‘e Paula fekau‘aki mo e: malí; vete; nofo ta‘emali; me‘akai kuo feilaulau‘aki ki he ngaahi ‘aitoli; tō‘onga ‘i he lotú; hono faka‘aonga‘i ‘o e ngaahi me‘afoaki fakalaumālié; pea mo e toetu‘u.

2 Kolinito

Ko e ‘ipiseli hono ua eni kuo tauhi, neongo na‘e toe tohi ‘e Paula ha ngaahi ‘ipiseli lahi ange (mahalo kimu‘a ‘i he ongo ‘ipiseli kuo kei mo‘ui pea/pe ‘i he vaha‘a taimi ‘o hona vaha‘a). ‘Okú ne fakamālō‘ia‘i ‘a e kakai Kolinitoó ‘i he founa na‘a nau fakalelei‘i ai ha ngaahi palopalema ‘e ni‘ihi, ka ‘okú ne enginaki‘i kinautolu ke nau vakai ki he māmaní ‘o fakafou ‘i he matasio‘ata ‘o e ongoongolelei, ‘o faka‘ehi‘ehi mei he tākiekina ‘a e anga fakafonua ‘oku nau takatakaí.

“Oku ‘ikai totonu ke loto-si’i ‘a e kau talafekau ‘a e ‘Otua ‘i he ngaahi kolo lalahi ‘i he kovi, fakamaau ta’etotonu, kovi, ‘a ia ‘oku ui kinautolu ke nau fehangahangi mo ia lolotonga ‘enau feinga ke talaki ‘a e ongoongo fakafiefia ‘o e fakamo’ui. ‘E fakafiefia ‘i ‘e he ‘Eiki ‘a e tokotaha ngāue pehē kotoa pē ‘aki ‘a e pōpoaki tatau pē na‘á Ne ‘oange ki he .

‘apositolo ko Paula ‘i Kolinito fulikivanu: “Oua te ke manavahē, ka ke lea pē, ‘o ‘oua te ke fakalongo: he ‘oku ou ‘iate koe, pea ‘e ‘ikai ha taha te ne ‘ohofi koe ke fakamamahi ‘i koe: he ‘oku tokolahi hoku kakai ‘i he kolo ni.” Ngāue 18:9,10... [...] ‘I he kolo kotoa pē, neongo ‘oku fonu ‘i he fakamālohí mo e faihiá, ‘oku ‘i ai ‘a e tokolahi ‘a ia ‘i he ako ‘i totonú te nau ako nai ke hoko ko e kau muimui ‘o Sīsū. Ko ia ‘e a‘u nai ai ki he laui afe ‘a e mo‘oni fakamo‘uí pea tataki kinautolu ke nau tali ‘a Kalaisi ko ha Fakamo‘ui fakafo‘ituitui .”

EGW (Kau Palōfita mo e Ngaahi Tu‘í, p. 277)